

Puolustusvaliokunta

Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle Suomen osallistumisen jatkamisesta Ukrainaa tukevaan Euroopan unionin sotilaalliseen avustusoperaatioon (EUMAM Ukraine)

Ulkoasiainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle Suomen osallistumisen jatkamisesta Ukrainaa tukevaan Euroopan unionin sotilaalliseen avustusoperaatioon (EUMAM Ukraine) (VNS 5/2024 vp): Asia on saapunut puolustusvaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava ulkoasiainvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- tiiminvetäjä Heli Hyypiä, ulkoministeriö
- vastuuvirkamies Kim Junna, ulkoministeriö
- vanhempi osastoesiupseeri Antti Rajahalme, puolustusministeriö
- osastoesiupseeri, majuri Juha Soutolahti, Pääesikunta

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Suomen kokonaisvaltainen tuki Ukrainalle

(1) Selonteossa todetaan, että Suomi jatkaa Ukrainan tukemista muun muassa kehitysyhteistyön, puolustusmateriaaliavun, siviilikriisinhallinnan ja humanitaarisen avun sekä kansalaisjärjestöjen, Euroopan unionin, Euroopan neuvoston ja Nato-rahastojen kautta. Ukraina on hallituskaudella Suomen suurin kehitysyhteistyön kumppanimaa. Suomi on antanut Ukrainalle 25 sotilaallista tukipakettia, joiden yhteisarvo on 2,2 miljardia euroa.

(2) Suorituskykyaloitteiden osalta Suomi osallistuu Ukraine Defence Contact Group -ryhmän (UDCG, nk. Ramstein-ryhmä) sekä sen alaisten suorituskykykoalitioiden toimintaan. Lisäksi Suomi tukee 30 miljoonalla eurolla Tšekin yhteishankinta-aloitetta, joka hankkii Ukrainalle maailmanmarkkinoilta saatavissa olevia 155 mm tykistöammuksia. Valiokunta toteaa, että Suomen tuki- ja yhteistyömuodot Ukrainan kanssa on koottu kattavasti Suomen ja Ukrainan

Valiokunnan lausunto PuVL 12/2024 vp

väliseen, maiden presidenttien 3.4.2024 allekirjoittamaan sopimukseen turvallisuusyhteistyöstä ja pitkäaikaisesta tuesta.

Suomen antama koulutustuki Ukrainalle

(3) Selonteossa todetaan, että Puolustusvoimien Ukrainalle antama koulutustuki muodostuu tällä hetkellä EUMAM Ukraine -avustusoperaation puitteissa annettavasta koulutuksesta sekä osallistumisesta Interflex-koulutusoperaatioon Britanniassa. Lisäksi ukrainalaisia tuetaan miinanraivauksen peruskoulutuksella Liettuassa sekä osallistutaan F-16 -lentokoulutuksen tukemiseen ilmavoimien maalilennoin Tanskassa. Ukrainalaisille on myös annettu materiaaliuuvutusten yhteydessä käyttäjä-, huolto- ja tyyppikoulutusta Suomessa. Vuonna 2024 koulutustuen kustannukset olivat yhteensä noin 17 miljoonaa euroa. Suomi on osallistunut tähän mennessä yhteensä noin 4 500 ukrainalaissotilaan koulutukseen.

(4) Selonteossa tuodaan esiin, että Naton rooli Ukrainalle annettavan puolustusmateriaali- ja koulutustuen koordinoinnissa on vahvistumassa heinäkuussa Naton huippukokouksessa hyväksytyn Naton Ukraina-mission (NSATU, NATO Security Assistance and Training for Ukraine) perustamisen myötä. EUMAM:in, Naton, Ramstein-ryhmän ja Ukrainan välisen rakenteellisen yhteistyön ja koordinaation tarkemmat yksityiskohdat määritellään seuraavien kuukausien aikana, mutta EU:n ja EUMAM:n komentoketju nähdään tärkeänä säilyttää uudessa järjestelyssä. Valiokunta yhtyy tähän arvioon ja pitää luontevana myös sitä, että Nato ottaa kokonaisuudesta isompaa roolia.

EUMAM-operaatio ja Suomen osallistuminen

(5) Ukrainaa tukeva EUMAM-operaatio käynnistettiin marraskuussa 2022 vastauksena Ukrainan pyyntöön sotilaallisesta tuesta. Operaation tavoitteena on edistää Ukrainan asevoimien sotilaallisen kyvykkyyden lisäämistä. Operaation mandaattina on tarjota yksilöllistä ja kollektiivista perus- ja erikoiskoulutusta Ukrainan asevoimille sekä koordinoita EU-jäsenvaltioiden koulutustoimia. Operaatio toimii EU:n alueella. Koulutusta järjestetään erityisesti Puolassa ja Saksassa, joissa sijaitsevat operaation joukkoesikunnat. Koulutusta voidaan järjestää myös muualla Euroopan unionin alueella erimittaisina jaksoina Ukrainan asevoimien kehittyvät tarpeet huomioiden ja niihin vastaten. Jäsenmaiden osallistuminen voi tapahtua osana jonkin toisen jäsenmaan järjestämää koulutuskokonaisuutta tai järjestämällä koulutustoimintaa jäsenmaan omalla maaperällä. Tähän mennessä noin 60 000 ukrainalaissotilasta on saanut koulutusta operaation toimesta.

(6) Suomi antaa tällä hetkellä Puolassa EUMAM-operaation mandaatin mukaisesti Ukrainan asevoimille perus- ja erikoiskoulutusta keskittyen asejärjestelmä-, erikoisjoukko-, jalkaväki- ja lääkintäkoulutukseen. Koulutustoimintaan on osallistunut yli 200 suomalaiskouluttajaa. Selonteon mukaan Suomi on saanut Puolustusvoimien antamasta koulutuksesta hyvää palautetta. Valiokunta pitää hyvänä sitä, että Suomella on valmius vastata nopeasti ja joustavasti Ukrainan muuttuviin koulutustarpeisiin. Selonteossa tuodaan esiin, että operaation edetessä uudelle mandaattikaudelle myös muut koulutusaiheet ovat todennäköisiä. Selonteon mukana Suomi varautuu myös siihen, että koulutustarpeista johtuen koulutusta annetaan Puolan ohella enenevässä määrin myös muissa operaation alla toimivissa maissa. Suomen kansallisen

Valiokunnan lausunto PuVL 12/2024 vp

osallistumisen kustannukset EUMAM-operaatioon sotilaallisen kriisinhallinnan kustannusten osalta ovat alustavan arvion mukaan vuonna 2025 noin 11,6 miljoonaa euroa ja vuonna 2026 noin 11,9 miljoonaa euroa.

(7) EUMAM-operaation nykyinen mandaatti päättyy 15.11.2024, ja eduskunnalle annetussa selonteossa haetaan mandaattia sille, että tasavallan presidentti tekisi valtioneuvoston ratkaisuehdotuksesta sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetun lain 2 §:n 1 momentin mukaisen päätöksen Suomen osallistumisesta Ukrainaa tukevaan Euroopan unionin sotilaalliseen EUMAM Ukraine -avustusoperaatioon enintään 60 sotilaalla 15.11.2026 saakka. Valiokunta puoltaa Suomen osallistumisen jatkoa operaatiossa ja näkee koulutusoperaation olevan tärkeä elementti osana Suomen kokonaisvaltaista Ukraina-tukea.

Operaation turvallisuustilanne ja riskiarvio

(8) Selonteko tuo esiin, että EU tukee jäsenmaita EUMAM-operaation turvallisuustilanteen ja riskiarvion osalta yleisellä uhka-arviolla. Uhka- ja riskiarviot sekä tilannetietoisuus jäsenmaiden koulutusalueilla ovat isäntämaan vastuulla. Selonteon mukaan operaatioon osallistuviin suomalaiskouluttajiin EU:n alueella kohdistuva fyysinen uhka arvioidaan pieneksi. Keskeisimmän uhkan operaatiossa muodostavat Venäjän tiedustelu- ja turvallisuuspalvelut. Valiokunta yhtyy tähän arvioon ja pitää tärkeänä, että operaatioon osallistuvien suomalaissotilaiden henkilötiedot salataan. Valiokunta toteaa, että mikäli suomalaiskouluttajia tulee Puolan lisäksi toimimaan myös muissa unionimaissa, suomalaissotilaiden turvallisuuteen kohdistuvat riskit on huolellisesti kartoitettava.

Yhteenveto

(9) Hyökkäyssodan alkamisen jälkeen Euroopan unioni (mukaan lukien jäsenmaat) on antanut Ukrainalle taloudellista, humanitaarista ja sotilaallista tukea yli 113 miljardin euron arvosta. Suomi on ollut etenkin Ukrainan sotilaallisessa tukemisessa yksi johtavia maita kansantalouden koko huomioiden. Annettu apu on ollut mittavaa. Puolustusvoimat on valiokunnan arvion mukaan apua antaessaan ottanut hallitun riskin siitä, ettei Suomen oma kansallinen puolustuskyky vaarannu. Valiokunta painottaa, että annetun avun täysimääräinen korvaaminen Puolustusvoimille on välttämätön ennakkoehto sille, että Suomi voi myös jatkossa tukea Ukrainaa puolustusmateriaalituella.

(10) Valiokunta toteaa, että Suomella on merkittävä rooli ukrainalaissotilaiden kouluttajina, sillä Ukrainassa koulutetaan erityisesti asevelvollisia. Suomen asevelvollisuusjärjestelmän kautta saavutettu osaamispohja antaa koulutustehtäviin osallistuvalla kantahenkilökunnalle ja reserviläisille erinomaiset valmiudet tehokkaaseen koulutukseen.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Puolustusvaliokunta esittää,

että ulkoasiainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Valiokunnan lausunto PuVL 12/2024 vp

Helsingissä 23.10.2024

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Jukka Kopra kok
jäsen Miko Bergbom ps
jäsen Timo Furuholm vas
jäsen Hanna Holopainen vihr
jäsen Tomi Immonen ps
jäsen Mika Kari sd
jäsen Pauli Kiuru kok
jäsen Jani Kokko sd
jäsen Juha Mäenpää ps
jäsen Jari Ronkainen ps
jäsen Hanna Räsänen kesk
varajäsen Sari Tanus kd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Heikki Savola